

POLICJA W SYSTEMIE ZWALCZANIA TERRORYZMU W POLSCE

Zwalczanie terroryzmu stanowi obecnie jedno z najważniejszych przedsięwzięć, realizowanych w zakresie bezpieczeństwa w wielu państwach. Zagrożenie terroryzmem powoduje, że wachlarz instytucji, zajmujących się jego zwalczaniem jest bardzo szeroki. Ochrona przed terroryzmem oraz zwalczanie tego zjawiska w Rzeczypospolitej Polskiej to zadania, które realizowane są przez służby i instytucje wskazane m.in. w Narodowym Programie Antyterrorystycznym na lata 2015 – 2019. Jedną z nich jest Policja, która wolą ustawodawcy przeznaczona jest do „ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego”.

Policja w systemie antyterrorystycznym RP

Marek Madej wyróżnia cztery wymiary walki z terroryzmem: „(...) zapobiegania terroryzmowi (prewencji), także dzięki należytemu rozpoznaniu charakteru zagrożenia; ochrony potencjalnych celów zamachów (fizycznym zabezpieczeniu ludności i mienia); ścigania (aktywnego tropienia i eliminacji podmiotów prowadzących działania terrorystyczne lub je wspierających); opanowywania konsekwencji ataków terrorystycznych (minimalizowania ich skutków)”. Podobne ujęcie systemu przeciwdziałania terroryzmowi przedstawia Krzysztof Liedel. Wyróżnia on następujące jego elementy: rozpoznanie, profilaktykę, zwalczanie oraz minimalizację i likwidację skutków ataków terrorystycznych. W ramach polskiego systemu antyterrorystycznego wyróżnia się cztery poziomy: strategiczny, operacyjny, taktyczny i terenowy. Na poziomie strategicznym główną rolę odgrywają: Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów, Międzyresortowy Zespół do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych, Kolegium do Spraw Służb Specjalnych, Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych. Poziom operacyjny tworzą działające w ramach Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego Centrum Antyterrorystyczne (pełnią w nim służbę również oddelegowani funkcjonariusze Policji) oraz Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Na poziomie taktycznym działają przede wszystkim: Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policja, Straż Graniczna, Agencja Wywiadu, Służba Kontrwywiadu Wojskowego, Żandarmeria Wojskowa, Biuro Ochrony Rządu, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, Państwowa Straż Pożarna, Ministerstwo Obrony Narodowej, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, Międzyresortowy Komitet Bezpieczeństwa Finansowego, Służba Celna, Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Należy również wspomnieć o poziomie terenowym, na którym główną rolę odgrywają wojewodowie.

Rys. 1. Policja w systemie antyterrorystycznym RP.

Poziom strategiczny	Poziom operacyjny	Poziom taktyczny
PRM, RM, MZdsZT, Kolegium ds. Służb Specjalnych, MSW	CAT ABW, RCB	ABW, POLICJA , SG, AW, SKW, SWW, ŻW, BOR, RCB, PSP, MON, GIIF, MKBF, SC, MSZ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Narodowego Programu Antyterrorystycznego na lata 2015 - 2019*.

Powyższe zestawienie wskazuje, że Policja odgrywa znaczącą rolę w zwalczaniu terroryzmu na poziomie taktycznym. Warto podkreślić fakt, iż ustawodawca, w kompetencyjnym akcie normatywnym regulującym działanie Policji, w art. 1 pkt. 2 wskazując zadania Policji nie podaje wprost, że jednym z nich jest prowadzenie działalności antyterrorystycznej. Dopiero na podstawie przepisów innych ustaw, dokumentów oraz zarządzeń Komendanta Głównego Policji można zakwalifikować tę służbę jako instytucję odpowiedzialną za zwalczanie terroryzmu.

Rola Policji w poszczególnych fazach zarządzania kryzysowego

Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym definiuje przedmiot zainteresowania tego aktu jako zjawisko składające się z czterech faz: zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy. Do sytuacji kryzysowych zalicza się m.in. powodzie, epidemie, skażenia chemiczne, zakłócenia w dostawach energii elektrycznej, huragany, protesty społeczne czy zagrożenie terrorystyczne. Policja, jako uzbrojona i umundurowana formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego, odgrywa wiele ról w kontekście tych zagrożeń we wszystkich fazach zarządzania kryzysowego.

Zdarzenie o charakterze terrorystycznym to sytuacja, która powstała w skutek czynu określonego w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny lub zagrożenie zaistnienia takiego czynu, mogącego doprowadzić do sytuacji kryzysowej. Przedstawienie tej definicji jest zasadne ze względu na to, iż Policja jest organem wiodącym w realizowaniu czynności na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym. Do kluczowych czynności wykonywanych przez Policję w fazie reagowania zalicza się zatem: „fizyczne zwalczanie terroryzmu, zabezpieczenia miejsca zdarzenia o charakterze terrorystycznym, prowadzenie działań minersko – pirotechnicznych oraz koordynacja współdziałania służb i instytucji na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym w fazie, która poprzedza czynności związane z podjęciem postępowania przygotowawczego”. Policja jest także organem wspierającym w działaniach podejmowanych przez organy wiodące w pozostałych fazach zarządzania kryzysowego. W fazie zapobiegania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym, gdzie podmiotem wiodącym jest Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policja prowadzi: wskazane w ustawie czynności operacyjno – rozpoznawcze, dochodzeniowo – śledcze oraz administracyjno – porządkowe; rozpoznanie operacyjne środowisk wywodzących się z państw tzw. wysokiego ryzyka; rejestr zawierający dane o broni i osobach posiadających pozwolenie na broń i dopuszczonych do posiadania broni. W pozostałych fazach podmiotem wiodącym jest minister właściwy do spraw wewnętrznych, który wykonuje zadania bezpośrednio lub zlecając je podlegającym mu instytucjom, do których należy także Policja.

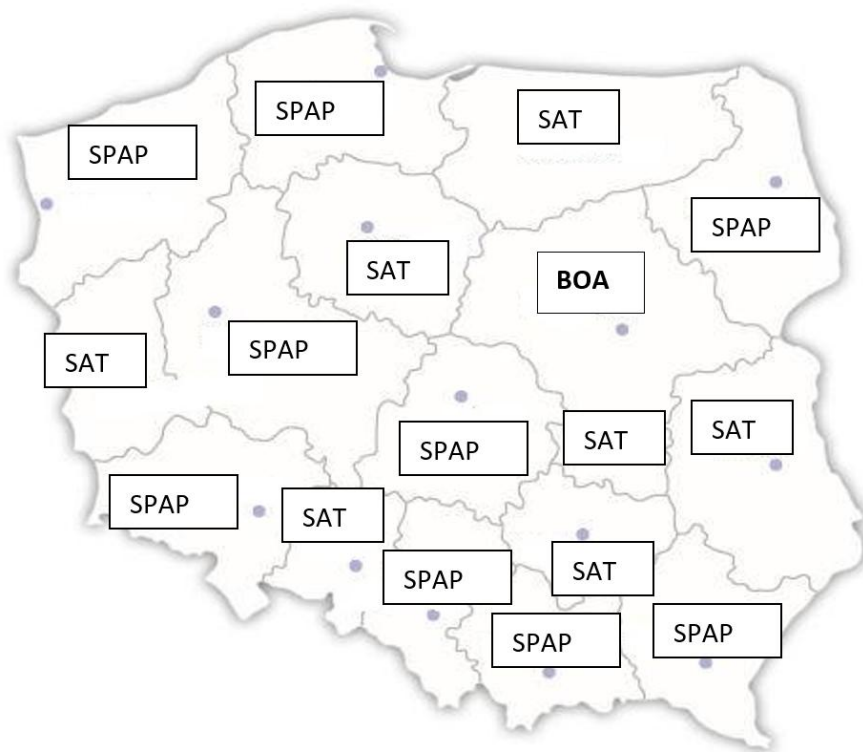
W fazie przygotowania do zadań Policji w kontekście zagrożeń terrorystycznych należy m.in.: opracowywanie procedur działania, przegląd, aktualizacja i uzgodnienie z właściwymi służbami popolicyjnymi procedur postępowania w przypadku wystąpienia zdarzeń z użyciem niebezpiecznych środków chemicznych, biologicznych lub radiacyjnych, przeprowadzanie szkoleń w zakresie alarmowego uruchamiania pododdziałów antyterrorystycznych, organizowanie doskonalenia zawodowego policjantów wchodzących w skład pododdziałów antyterrorystycznych. Natomiast w fazie odbudowy zadaniem Policji jest wspieranie i współpraca z organami odpowiedzialnymi za przywracanie normalnego toku funkcjonowania w miejscu zdarzenia, a także nowelizowanie procedur postępowania.

Wyspecjalizowane jednostki Policji w walce z terroryzmem

Kolejnym argumentem przemawiającym za odgrywaniem przez Policję znaczącej roli w procesie zwalczania terroryzmu w RP, jest istnienie w jej strukturach specjalnych jednostek antyterrorystycznych. Kuba Jałoszyński definiuje jednostkę kontrterrorystyczną (specjalną) jako: „(...) oddział sił

specjalnych w policji lub siłach zbrojnych, posiadający strukturę organizacyjną, środki walki i wyposażenie specjalistyczne, zaplecze logistyczne oraz infrastrukturę szkoleniową, umożliwiającą przygotowanie i przeprowadzenie akcji ratunkowej odbicia przetrzymywanych zakładników, jak też reagowania wobec szczególnie niebezpiecznych form przestępczości”. W strukturach Komendy Głównej Policji funkcjonują: Biuro Operacji Antyterrorystycznych (BOA), Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne Policji (SPAP) Komendy Wojewódzkiej w Szczecinie, Gdańsku, Rzeszowie, Krakowie, Wrocławiu, Łodzi, Białymstoku, Poznaniu oraz Katowicach i Sekcje Antyterrorystyczne (SAT) Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie, Olsztynie, Bydgoszczy, Kielcach, Opolu, Gorzowie Wielkopolskim i Radomiu.

Rys. 2. Pododdziały antyterrorystyczne Policji w Polsce.

Źródło: Opracowanie własne

BOA wchodzi w skład komórki organizacyjnej w służbie prewencyjnej wraz z Biurem Prewencji, Biurem Ruchu Drogowego oraz Głównym Sztabem Policji. Główne zadania tej jednostki zostały wskazane w Zarządzeniu nr 8 Komendanta Głównego Policji. Działalność pododdziału odnosi się do realizacji fizycznego zwalczania terroryzmu, a także organizowania, koordynowania i nadzorowania działań Policji w tym zakresie. Zadania BOA to w szczególności:

„1) prowadzenie działań bojowych oraz rozpoznawczych, zmierzających do fizycznego zwalczania zamachów terrorystycznych, w szczególności działań o znacznym stopniu skomplikowania, a także realizowanych w środowisku narażonym na działanie czynnika chemicznego, biologicznego, promieniowania jonizującego, nuklearnego i materiału wybuchowego;

prowadzenie działań wymagających użycia specjalistycznych sił i środków lub stosowania specjalnej taktyki; prowadzenie negocjacji policyjnych; wykonywanie zadań wspierających działania ochronne

podejmowane wobec osób podlegających ochronie; wspieranie działań jednostek organizacyjnych Policji i biur KGP w warunkach szczególnego zagrożenia lub wymagających określonych kwalifikacji i umiejętności; koordynowanie przygotowań Policji do prowadzenia działań bojowych, minersko-pirotechnicznych oraz negocjacji policyjnych w Policji;

7) wykonywanie zadań, o których mowa w § 2 ust. 4 pkt 9 tj. zadań specjalnej jednostki interwencyjnej, o której mowa w decyzji Rady 2008/617/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008r. w sprawie usprawnienia współpracy pomiędzy specjalnymi jednostkami interwencyjnymi państw członkowskich Unii Europejskiej w sytuacjach kryzysowych¹.

Z tych zadań wynika, że Biuro Operacji Antyterrorystycznych, będąc centralną jednostką antyterrorystyczną, pełni zwierzchnią rolę nad pozostałymi policyjnymi jednostkami specjalnymi w zakresie zwalczania terroryzmu. Należy również zauważyć, że powyższy katalog nie jest katalogiem zamkniętym. Oznacza to, że omawiany pododdział może również realizować inne zadania, które nie zostały wskazane w zarządzeniu. Praca policjantów antyterrorystów ukierunkowana jest na doskonalenie swoich umiejętności taktycznych, sprawności fizycznej oraz przeprowadzanie symulacji zdarzeń o charakterze hipotetycznym (np. ćwiczenia antyterrorystów w warszawskim metrze). Wówczas zadaniem kadry dowodzącej jest przygotowanie policjantów na uczestnictwo w zdarzeniach różnego typu. Stąd też dobór policjantów do tego pododdziału jest bardzo skrupulatny. Poddawani są szczegółowym badaniom, które mają na celu zweryfikować czy spełniają wymagania dotyczące predyspozycji psychofizycznych. Służbę w tego typu jednostkach pełnią między innymi specjaliści od walki wręcz i wspinaczki, snajperzy, pletwonurkowie, skoczkowie spadochronowi, pirotechnicy czy specjalnie wyszkoleni kierowcy. Bardzo ważnym aspektem działalności BOA KGP jest przynależność do organizacji policyjnej grup kontrterrorystycznych państw Unii Europejskiej – ATLAS. Zrzesza ona wszystkie centralne specjalne jednostki interwencyjne państw członkowskich. Współpraca polega na wymianie informacji oraz doświadczeń. Celem zrzeszenia jest między innymi zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom UE, a także podnoszenie poziomu profesjonalizmu należących do niego jednostek.

Poza Biurem Operacji Antyterrorystycznych w strukturach Policji funkcjonują pododdziały, które realizują funkcje taktyczne oraz funkcje jednostek kontrterrorystycznych, a mianowicie Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne Policji oraz o Sekcje Antyterrorystyczne. Ich zadaniem jest fizyczna walka z terroryzmem. Policjanci należący do tych pododdziałów charakteryzują się przede wszystkim bardzo dobrym przygotowaniem fizycznym, ale oprócz tego niezbędne jest posiadanie przez nich określonych cech psychicznych. Stąd też dobór policjantów w szeregi tych jednostek jest niezwykle staranny. Ich praca polega na ciągłych szkoleniach, ćwiczeniach, wykonywaniu hipotetycznych zadań oraz praktycznych rozwiązań zaistniałych problemów. Długotrwały trening pozwala nabrać określonej „automatyzacji” działań w danych okolicznościach. Groźba utraty życia wywołująca napięcie psychiczne nie może utrudniać prowadzenia działań. Szczególnie ważne jest posiadanie odpowiedniego doświadczenia. W związku z tym, w szeregi tych pododdziałów rekrutowani są jedynie funkcjonariusze Policji.

Zwalczanie terroryzmu to nie jedyne zadanie Samodzielnych Pododdziałów Antyterrorystycznych Policji oraz o Sekcji Antyterrorystycznych. Realizują one również zadania interwencyjne, jak na przykład pościgi, zatrzymywanie szczególnie niebezpiecznych osób, uzbrojonych przestępców, a także zwalczanie zorganizowanych grup przestępczych. Inną grupę zadań stanowią interwencje pirotechniczne, czyli takie, które związane są z neutralizacją ładunków wybuchowych. Pododdziały te są również wykorzystywane do działań zabezpieczających wizyty przedstawicieli obcych państw czy uroczystości, na których obecne są władze RP. Konwojowanie osób i mienia znacznej wartości oraz zabezpieczanie procesów sądowych to także zadania wpisujące się w zakres ich kompetencji.

Jednostką funkcjonującą w strukturze Komendy Głównej Policji, która także wykonuje zadania związane ze zwalczaniem terroryzmu jest Centralne Biuro Śledcze Policji. Wyodrębniono w nim Wydział do Zwalczania Aktów Terroru, który zajmuje się rozpoznawaniem i zwalczaniem zagrożeń

¹ 21 ust. 2 pkt 1 – 7, Zarządzenie nr 8 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 marca 2013 r. w sprawie regulaminu Komendy Głównej Policji. [Dz.Urz.KGP.2014.4].

terrorystycznych poprzez: rozpoznanie zagrożeń z użyciem materiałów wybuchowych, a także prowadzenie stałej współpracy m.in. z Interpolem, Europolami i Europejską Policijną Roboczą Grupą ds. Zwalczania Terroryzmu.

Z powyższej analizy Policji pod kątem jej udziału w zwalczaniu terroryzmu wynika, że zajmuje ona kluczową pozycję w polskim systemie antyterrorystycznym. Ważnym aspektem jej działalności jest współpraca na szczeblu wewnętrznym i zewnętrznym. Współpraca wewnętrzna odnosi się m.in. do wymiany informacji, prowadzenia wspólnych szkoleń, ćwiczeń z rodzimymi służbami i instytucjami zajmującymi się zwalczaniem terroryzmu, jak np. Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Strażą Graniczną, Służbą Kontrwywiadu Wojskowego czy Międzyresortowym Zespołem ds. Zagrożeń Terrorystycznych. Poziom zewnętrzny to współpraca z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi, w tym Unią Europejską i NATO.

Wnioski

Konkludując, należy stwierdzić, że wyzwaniem dla Policji w XXI wieku jest rozwijanie współpracy w odniesieniu do instytucji bezpieczeństwa, zarówno w relacjach krajowych, jak i międzynarodowych. Mimo iż zagrożenie terrorystyczne w naszym kraju ma charakter potencjalny, to z uwagi na cechy procesu zwalczania terroryzmu, jakimi są m.in. wielopłaszczyznowość i złożoność, należy podejmować wyspecjalizowane i skoordynowane we właściwy sposób działania w każdej fazie zarządzania kryzysowego. Kuba Jałoszyński zauważa, że dla prawidłowego funkcjonowania policyjnych jednostek kontrterrorystycznych niezbędne są nie tylko środki finansowe, ale także wiedza i znajomość rozwiązań stosowanych na całym świecie. Celem władz powinno być dążenie do stabilizacji w dziedzinie prowadzenia polityki antyterrorystycznej, czemu może służyć stworzenie ustawodawstwa antyterrorystycznego. Prawidłowe umiejscowienie organów (w tym Policji) w systemie antyterrorystycznym pozwoli na uniknięcie powielania zadań i w konsekwencji rozmywania ich realizacji. Dużym postępowaniem w kierunku osiągnięcia tego celu jest z pewnością Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015 – 2019, który określa Policję jako instytucję kluczową w dziedzinie fizycznego zwalczania terroryzmu.

Bibliografia

Akty normatywne

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji [Dz. U. 1990 Nr 30 poz. 179 ze zm.].

Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015-2019 [M.P. z 2014 r., poz. 1218].

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym [Dz. U. Nr 89, poz. 590]

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - *Kodeks karny* [Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553].

Zarządzenie nr 8 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 marca 2013 r. w sprawie regulaminu Komendy Głównej Policji [Dz.Urz.KGP.2014.4].

Publikacje zwarte i artykuły naukowe

Depo J, Pajorski P., Piwowarski J., *Fundamentalizm islamski a terroryzm w XXI wieku*, Kraków 2013.

Jałoszyński K., *Jednostka kontrterrorystyczna w systemie bezpieczeństwa antyterrorystycznego*, Szczytno 2011.

Jałoszyński K., *Organy administracji rządowej wobec zagrożeń terrorystycznych: policja w walce i przeciwdziałaniu terroryzmowi*, Bielsko – Biała 2009.

Jałoszyński K., *Zagadnienia fizycznej walki z zagrożeniami terrorystycznymi: aspekty organizacyjne i prawne*, Warszawa 2010.

Liedel K., *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010.

Madej M., *Bezpieczeństwo międzynarodowe*, Warszawa 2012.

Zubrzycki W., *ATLAS: zjednoczona Europa wobec zamachów terrorystycznych*, Olsztyn 2009.

Artykuły internetowe

Biuro Operacji Antyterrorystycznych KGP, <http://www.sztab.org/portal/biuro-operacji-antyterrorystycznych-kgp/>, [02.03.2015].

Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego, <http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/KPZK-cz.1.pdf>, [02.03.2015].